

EUROPOS LAISVĖS ATĖMIMO ĮSTAIGOS: VIDAUS TEISINĖS NAUJIENOS

Šiame informaciniame biuletenyje „The European Prison Litigation Network“ **nariai ir partneriai visoje Europoje** kiekvienos Europos šalies teisininkus ir pilietinės visuomenės organizacijas siekia informuoti apie svarbiausius teisinius pokyčius laisvės atėmimo įstaigų klausimais. Tikimės, kad tai leis jums geriau nustatyti tendencijas Europoje ir panaudoti jas savo teisinėje praktikoje. Naujienlaiškis apima **14 Europos Sąjungos valstybių narių**, taip pat **Ukrainą, Moldovą, Jungtinę Karalystę ir Rusiją**.

Laukiame jūsų atsiliepimų ir nuomonės, kaip užtikrinti kuo didesnę šio naujienlaiškio naudą.

TEISINIŲ NAUJIENŲ LAISVĖS ATĖMIMO ĮSTAIGŲ KLAUSIMAIS APŽVALGA 2022 M. GRUODŽIO – 2023 M. VASARIO MĖN.

ALTERNATYVOS SUĖMIMUI/KALINIMUI ■ **Graikijoje** ministro dekretu nustatytos išsamios viešųjų darbų, kaip alternatyvos laisvės atėmimui, sąlygos, sudarančios galimybę praktiškai taikyti 2019 m. naujajame Graikijos baudžiamajame kodekse numatytą sistemą.

SUĖMIMO/KALINIMO SĄLYGOS ■ **Bulgarijoje** administracinis teismas [smarkiai išplėtė suimtiesiems ir nuteistiesiems užtikrinamos apsaugos apimtį](#), išplečiant kalėjimo aplinkos elementų, kurie gali būti laikomi nežmonišku ir žeminančiu elgesiu, skaičių, įskaitant pasyvų rūkymą.

Prancūzijoje Aukščiausiasis administracinis teismas [atmetė nevyriausybinės organizacijos „International Prison Watch“ \(OIP-SF\) prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones](#) siekiant pagerinti suėmimo/kalinimo sąlygas Prancūzijos Gvianos kalėjime. Šis ankstesnę Aukščiausiojo Teismo praktiką atitinkantis sprendimas rodo, kad kaliniai neturi veiksmingos prevencinės priemonės netinkamų suėmimo/kalinimo sąlygų problemai išspręsti.

Lenkijoje teisingumo viceministras informavo Žmogaus teisių komisarą, kad buvo teigiamai įvertintas jo pasiūlymas [įtraukti liemenėles į apatinių drabužių, kuriais Kalėjimų tarnyba turėtų aprūpinti kalinamąsias ir nuteistasias](#), kai jos neturi savų arba jos yra netinkamos naudoti, [sarašą](#).

Belgijoje keli merai įsakė kalėjimų direktoriams neviršyti maksimalaus kalėjimų vietų skaičiaus ir atsisakyti būtinybės kalinamiesiems miegoti ant čiužinių ant grindų praktikos. Be to, Belgijoje Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad tyrimą atliekantys teismai gali įvertinti suėmimo sąlygas kardomojo kalinimo įstaigose ir prireikus nurodyti perkelti suimtąjį į kitą įstaigą.

Vengrijoje Vidaus reikalų ministerijos potvarkiu ribojama, kokius elektros prietaisus kalinamieji gali laikyti savo kameroje.

KALINIMO REŽIMAS ■ **Ispanijoje** Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų kolegija [nusprendė, kad prokuroro pateikti skundai dėl sprendimo už sunkius nusikaltimus nuteistus asmenis patalpinti į atviro tipo kalėjimą turi stabdomąjį poveikį](#). Taip Aukščiausiasis Teismas suvienodino teismų praktiką šiuo klausimu.

Lietuvoje [įsteigti šeštieji pusiaukelės namai nuteistiesiems](#). Pagrindinis pusiaukelės namų tikslas – per reintegracijos veiklas parengti nuteistuosius paleidimui į laisvę.

Italijos Aukščiausiasis Teismas [atmetė nuteistojo, pripažinto kaltu dėl teroristinių veiksmų, susijusių su anarchistų judėjimu, apeliacinį skundą dėl „griežto kalėjimo“ režimo](#) (vadinamo „41-bis“ režimu pagal

konkretų jį reglamentuojantį įstatymo straipsnį) [taikymo](#). Šioje byloje pabrėžiamos griežtos su šiuo režimu susijusios gyvenimo sąlygos ir abejotinas jo konstitucingumas. Byla tapo pagrindine viešų diskusijų tema, taip pat Italijos teisės mokslininkų ir specialistų diskusijų tema.

EKSTRADICIJA ■ Bulgarijoje apygardos teismas [atsisakė išduoti Rusijos Federacijos prašomą nuteistąjį](#), motyvuodamas tuo, kad Rusijoje jis gali būti kankinamas ir su juo gali būti netinkamai elgiamasi. Teismo sprendime, be kita ko, remiamasi Bulgarijos nevyriausybinės organizacijos Bulgarijos Helsinkio komiteto parengta ataskaita apie žmogaus teisių ir teisinės valstybės padėtį Rusijoje.

SVEIKATA ■ Moldovoje Teisingumo ministerija patvirtino veiksmų planą, kuriame išsamiai išdėstytos priemonės, kurių 2023 m. būtina imtis kalėjimų sveikatos priežiūros srityje, ir [įsakymą dėl medicininės pagalbos įkalinimo įstaigose organizavimo](#).

Portugalijos vyriausybė sudarė darbo grupę, atsakingą už [sveikatos priežiūros Portugalijos kalėjimų sistemoje veiklos plano 2023-2030 m. laikotarpiui](#) parengimą, siekiant sustiprinti sveikatos priežiūros paslaugas laisvės atėmimo vietose.

Vengrijoje Vidaus reikalų ministerijos potvarkiu sunkiai sergantiems kaliniams įvesta „priežiūra namų sąlygomis“.

ĮKALINTI UŽSIENIEČIAI ■ Vengrijoje vyriausybės nutarimu nustatytos konkrečios taisyklės dėl ne vengrų kalinamųjų perkėlimo į kitą šalį. Užsieniečiai kalinamieji sudaro 15 % visų kalinamųjų Vengrijoje.

LGBTQIA+ ■ Vokietijoje siūlomi Hamburgo kalėjimų įstatymų pakeitimai, kuriais siekiama [atsižvelgti į tai, kaip kalinamieji patys suvokia savo lytinę tapatybę](#).

LAISVĖS ATĖMIMO IKI GYVOS GALVOS BAUSMĖS ■ Moldovoje [28 kaliniams, atliekantiems bausmę iki gyvos galvos pradėjus bado streiką](#), ombudsmenas parengė specialią ataskaitą dėl jų padėties.

MITYBA ■ Austrijoje Vienos aukštesnysis apygardos teismas pripažino, kad [kalinio, kuris vakariene gavo 10.45 val. ryte, atveju buvo pažeista kalinio teisė](#) gauti pakankamą kiekį maisto, atitinkančio mitybos normas ir patiekiamo įprastu valgymui skirtu paros metu. Teismas savo sprendimą grindė moksliniais faktais apie mitybą ir mažmeninės prekybos bei maisto sektorių praktika.

Vengrijoje [dėl didelės infliacijos šalyje buvo padidinta suma, kurią vyriausybė skiria įkalinimo įstaigoms kalinamųjų ir nuteistųjų maitinimui](#). Stebėtojų teigimu, nors padidinta suma yra būtina, jos vis dar nepakanka užtikrinti, kad visi kalinamieji ir nuteistieji tris kartus per dieną gautų tinkamos kokybės maistą pagal savo poreikius.

IKITEISMINIS SUĖMIMAS ■ Austrijoje Konstitucinis Teismas [kaip prieštaraujančią Konstitucijai panaikino Baudžiamojo proceso kodekso nuostatą, pagal kurią suėmimas turi būti skiriamas visais sunkių nusikaltimų atvejais](#) už kuriuos numatyta minimali privaloma dešimties metų laisvės atėmimo bausmė, išskyrus atvejus, kai tenkinamos tam tikros sąlygos. Šis reikalavimas grindžiamas priešinga argumentacija nei skiriant suėmimą kitų nusikaltimų atveju.

Lenkijos Teisingumo ministerija informavo Žmogaus teisių komisarą, kad [neplanuoja imtis priemonių dviem Konstitucinio teismo sprendimams](#), pabrėžiantiems būtinybę reformuoti ikiteisminio suėmimo sistemą, kuri bėgant metams įgijo vis griežtesnį baudžiamąjį pobūdį, įgyvendinti.

ĮKALINIMO ĮSTAIGŲ POLITIKA ■ Lietuvoje Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios laisvės atėmimo įstaigos sujungtos į vieną juridinį asmenį – Kalėjimų tarnybą. Dėl šios reformos atskirų struktūrinių padalinių įkalinimo įstaigose turėtų sumažėti 40 proc., o vadovų pareigybių turėtų sumažėti 55 proc. Be to, Lietuvoje 2023 m. sausio 1 d. [įsigaliojo naujasis Bausmių vykdymo kodeksas](#), kuris į nuteistųjų teises privataus ir šeimos gyvenimo, darbo ir paleidimo prieš terminą srityse įnešė nemažai teigiamų pokyčių.

Ukrainoje vyriausybė patvirtino [penitencinės sistemos reformų 2022-2026 m. strategiją](#) ir jos įgyvendinimo veiksmų planą.

ĮKALINIMO ĮSTAIGŲ STATISTIKA ■ Moldovoje, nepaisant vis dažniau taikomo 2021 m. priimto amnestijos įstatymo, [kalėjimų perpildymas nesumažėjo, trečdalis iš 18 šalies įkalinimo įstaigų vis dar perpildytos](#). Pagal būsimus statistinius duomenis vaizdas gali būti dar niūresnis, nes Teisingumo ministerijos įsakymu vietos kalėjimuose vėl skaičiuojamos taikant [4 kv. m vienam kaliniui standarta](#).

Naujausi **Portugalijos** statistiniai duomenys rodo, kad COVID-19 pandemijos metu sumažėjęs kalinių skaičius [grįžo į prieš pandemiją buvusį lygį](#) – 2022 m. gruodžio mėn. [užregistruota daugiau kaip 12 000 kalinių](#).

Čekijos Respublikos teisingumo ministerija pasiūlė veiksmų planą, kuriuo siekiama [laisvės atėmimo už nesunkius nusikaltimus baudmes pakeisti piniginėmis bausmėmis](#) ir taip sumažinti kalėjimų perpildymą, kuris yra vienas didžiausių ES.

KALĖJIMAI KARO METU ■ Rusijoje kalinių verbavimą kariauti kartu su Rusijos pajėgomis Ukrainoje perėmė Rusijos gynybos ministerija. Prieš tai kalinius verbavo privati karinė bendrovė "Wagner". Didžiulis [Ukrainoje dislokuotų kalinių skaičius patyrė sužalojimus arba žuvo](#) (apytiksliai 30 000, iš kurių 9 000 žuvo).

PRIVATUS IR ŠEIMOS GYVENIMAS ■ Lietuvoje [Bausmių vykdymo kodekso](#) ir [Suėmimo vykdymo įstatymo pakeitimai](#) leidžia kalėjimų direktoriams imtis priemonių, ribojančių kalinamųjų (nuteistųjų) teisę į susirašinėjamą, telefoninius pokalbius ir pasimatymus, riboti nuteistųjų (kalinamųjų) teisę į trumpalaikį išvykimą už kalėjimo ribų ir bendrauti su kitais kalinamaisiais (nuteistaisiais).

PROCESINĖS TEISĖS ■ Vokietijoje Federalinis Konstitucinis Teismas nustatė [aukštus procesinius standartus kaliniams, norintiems teikti prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo](#).

Bulgarijoje administracinis teismas [už gana rimtus kalinių teisių pažeidimus](#), pavyzdžiui, dėl kalinių laikymo netinkamomis sąlygomis, priteisė labai mažą kompensaciją. Šiuo sprendimu įtvirtinama nacionalinių administracinių teismų praktika, pagal kurią neseniai įvesta kompensacinė teisių gynimo priemonė įkalinimo įstaigose tampa neveiksminga.

Graikijoje Graikijos Aukščiausiojo civilinių ir baudžiamųjų bylų teismo prokuratūra išleido du aplinkraščius dėl teisės į veiksmingą teisinę gynybą aiškinimo ir taikymo bylose, susijusiose su suėmimo/kalinimo sąlygomis. Jie susiję su [suimtųjų \(nuteistųjų\) skundų dėl valstybės pareigūnų piktnaudžiavimo nagrinėjimu](#) ir [EŽTT praktikos svarba nustatant priimtinus suėmimo \(kalinimo\) sąlygų standartus bei teisių gynimo priemones](#), įskaitant teisingą kompensaciją.

Rusijoje Konstitucinis Teismas nusprendė, kad [sprendimai dėl perkėlimo iš vienos kardomojo kalinimo įstaigos į kitą turi būti peržiūrimi teisme](#). Dažnas kaltinamųjų perkėlimas [neretai naudojami kaip spaudimo jiems priemonė](#).

SUVARŽYMAI ■ Vokietijoje Federalinis Konstitucinis Teismas nusprendė, kad [civilinėse ligoninėse kalinių surakinimas antrankiais arba prirakinimas prie ligoninės lovos](#), neatsižvelgiant į jų asmenines aplinkybes, pažeidžia Konstituciją. Be to, Federalinis Konstitucinis Teismas [išaiškino, kokių procesinių standartų turėtų laikytis kaliniai, teikdami skundus dėl jiems taikomų suvaržymo priemonių](#).

BAUSMIŲ SKYRIMO PATAISOS ■ Jungtinėje Karalystėje Aukštasis teismas išaiškino [sąlygas, kuriomis vykdomoji valdžia gali pasinaudoti savo diskrecine teise reikalauti pratęsti nuteistųjų](#), kuriems paskirta galutinė bausmė ir kurie gali būti automatiškai paleisti į laisvę lygtinio paleidimo dieną, [laikymo terminą](#), jei mano, kad asmuo kelia didelį rimtos žalos visuomenei pavojų.

KANKINIMAI IR NETINKAMAS ELGESYS ■ Moldovoje, paskelbus nevyriausybines organizacijos [„Promo-LEX“ parengtą ataskaitą](#), iš kurios matyti, kad ši problema tebėra opi, Teisingumo ministerija surengė seminarą apie netinkamo elgesio kalėjimuose prevenciją.

Lenkijoje Nacionalinis prevencinis mechanizmas (NPM) valdžios institucijas įspėjo apie [galimus kankinimo ir nežmoniško bei žeminančio elgesio atvejus](#) viename iš šalies kalėjimų.

Rusijoje apygardos teismas pradėjo nagrinėti bylą dėl [didelio masto kalinių kankinimo](#).

VISĄ LEIDINĮ GALITE RASTI MŪSŲ SVETAINĖJE>>

Ypač dėkojame mūsų [nariams ir asocijuotiems partneriams](#), kartu rengusiems šį informacinį biuletenį!

EUROPEAN PRISON LITIGATION NETWORK

www.prisonlitigation.org

21ter rue Voltaire

75011 Paris

France

contact@prisonlitigation.org

Ši informacinį biuletenį finansuoja Europos Sąjunga ir „Robert Carr Fund“. Jame skelbiama tik autorių nuomonė, kuri nebūtinai atspindi Europos Sąjungos, Europos Komisijos ar „Robert Carr Fund“ nuomonę. Nei Europos Sąjunga, Europos Komisija, nei „Robert Carr Fund“ neatsako už išsakytą nuomonę.

**ROBERT
CARR
FUND** For civil
society
networks

